

Cronica internă

— Cauzele mișcărilor agrare —

Cînd un popor *întreg* se mișcă, mișcarea aceasta trebuie să aibă o cauză tot așa de mare și tot așa de adîncă ca și mișcarea însăși. E un principiu elementar de mecanică socială. A explica acest *mare* efect prin o ridicolă cauză, ca „instigatorii“, este o copilărie. Căci „instigatorul“, chiar dacă este, trebuie, pentru a izbuti, să aibă ce instiga... Așa dar, ne e indiferent dacă au fost și instigatori, peste tot locul ori numai pe alocurea, de la începutul mișcării, ori numai după începutul ei. Vă imaginați o asemenea mișcare în Elveția, în Danemarca, etc., chiar dacă ați concentra acolo pe toți instigatorii din lume? Și, băgați bine de seamă, Dobrogea, unde țărani au pămînt, în mijlociu 9 hectare de cap de familie (vezi Cronica internă din „V. R.“, I, 10), e singura parte a țării, care, deși compusă din neamuri de tot felul de rase și religii, unde, deci, insligația din lăuntru și din afară ar fi lucrat mai eficace,—Dobrogea nu s'a mișcat.

Care sînt cauzele mișcărilor, deci? Care e boala organismului social, care s'a manifestat acuma, fie curat dela sine, fie prin adăogarea unei cauze *adventive*, dacă voiți, prin chibritul aruncat în praful care stă gata să ia foc?

Cauzele acestea noi le-am arătat în această revistă, fie în articole de teorie mai generală, fie în articole speciale ca „Cronicile interne“ sau ca articolele d-ilor d-ri Lupu și Cazacu, etc...

Această mare, dureroasă și primejdioasă mișcare, care putea „să pună în primejdie însăși existența statului român“, această *criză* se pregătește de mult—de peste două sute de ani.

Căci sînt mai bine de două sute de ani, de cînd „judele“—șeful satului—începe să tindă a deveni, din șef, stăpîn, și, din „stăpîn al satului“, „*proprietar al pămîntului*“. Deposedarea țăranului de pămîntul său se face treptat, în aceste sute de ani, iar recunoașterea legală a dreptului de *proprietate* a boerului (fostului jude) asupra hotarului moșiei se face abia sub Regulamentul organic, cînd, țăranul ajunge să închirieze, dela proprietar, pămînt cu un preț mult mai mare decît l'ar fi

plătit proprietarului pe acea vreme un arendaș. „Și doar acest pământ era al lui (al țăranului)!” exclamă d. Radu Rosetti, care a scris istoria acestei deposedări a țărănimii de pământul ei.—Această situație, creată în 200 de ani, înrăutățită și consfințită de Regulament, a fost consacrată de legea din 1864,—ba încă prin o lovitură de stat!.. (Vezi mai pe larg „Cronica internă”, „V. R.” II, 2).

Starea de azi e urmarea acestei istorii pe care am rezumat-o mai sus. Să vedem acum în ce fel este repartizată proprietatea la noi și citii revine țăranului?

Peste un milion de țărani au mai puțin de trei milioane de hectare și o mie de latifundiarilor au peste patru milioane de hectare.—Iar regiunea unde țăranul stă mai bine, de vre-o trei ori mai bine decât în Moldova și Muntenia, — este foasta până de curînd raia turcească, Dobrogea! unde, (nu e așa că e clar lucrul?) unde nu s'a produs acuma nici o mișcare!

Situația săteanului e mai rea decît oriunde, decît în Irlanda de dinainte de reforma agrară, decît în acea Irlandă care a stors atîtea lacrimi, pentru că a avut cine s'o... cînte.—Și stăm mult, mult mai rău, nu numai decît frații noștri din Ungaria și Bucovina, dar chiar și decît cei din Basarabia! (Vezi, mai pe larg, „Cronica internă”, „V. R.” II, 1).—Mai departe țărănimea formează 96% din numărul total al contribuabililor, iar cei o mie de latifundiarilor nu reprezintă decît 0,09% (nouă sutimi la sută,—9 la 10,000!) din totalul contribuabililor,—și restul de 3,91% cade asupra proprietății mijlocii, supramijlocii, etc. (Vezi pe larg, „Cronica internă”, „V. R.” I, 10).

Iar din aceste latifundii, 75% sînt date în arendă. *Arendarea*, renunțarea proprietarilor de a-și cultiva singuri pământul, este plaga cea din urmă, este picătura care a făcut să se verse păharul,—este cauza imediată a mișcărilor la care asistăm. (Vezi mai pe larg „Cronica internă” din „V. R.” I, 6).

Și starea concretă a țăranului este o stare de „foamete constantă”, cum s'a exprimat d. D. A. Sturdza în Academie (Vezi, mai pe larg, „Cronica internă”, „V. R.” I, 1), hrana lui nefiind suficientă (Vezi mai pe larg „Alimentația țăranului” de dr. Lupu, „V. R.” I, 2), iar uneori lipsit cu totul de ea, cînd, atunci, statul este nevoit să-i dea porumb.

Ce efecte asupra rasei decurg de aici: mortalitatea adulților și a noilor născuți, boalele epidemice, paludismul, tuberculoza, pelagra, etc., a arătat în această revistă dr. Lupu („V. R.” I, 9: „Rolul medicinei etc.”). Iar dr. Cazacu („V. R.” I, 10), a arătat cum sînt „Locuințele sătenilor”...

În rezumat: Un popor veșnic flămînd și bolnav,—flămînd și bolnav, cum nu este altul în Europa.

Nu zăriți „cauzele” mișcărilor agrare?

Forma acestor mișcări, manifestarea violentă, „răscoala”?

Da, ar fi fost mai bine, mai frumos, mai civilizată, mai folositor pentru ei, dacă țărănii ar fi cerut reforme în mod pașnic, ca oameni conștienți. Dar aceasta presupune cultura. Mai întăiu cultura în înțelesul generat

al cuvîntului, care nu se capătă decît prin școli, mai ales prin școli, și apoi prin cărți de popularizare a științei. Asemenea cărți n'am dat poporului. Iar prin școli nu l'am luminat, căci poporul român este tot încă cel mai analfabet din Europa! Cum stăm încă cu școala rurală, cetiți în articolul d-rului Lupu, citat mai sus: „Rolul medicinei etc.“, și cît mai jos stăm decît Bulgaria, țară țărănească, cetiți în „Cronica internă“ din „V. R. I, 10!—Iar *cultura politică*, nici aceasta n'am dat'o țaranului. L'am ținut departe de viața politică; cînd a manifestat vre-o velleitate de independență, *un gînd*, l'am tratat ca obraznic și răzvrătit, am făcut din colegiul al III-lea un colegiu minciună (vezi „Cronica internă“ din I, 2), — iar singura lui organizare politică, singura lui *urenă* pentru *viața și cultura politică, comuna*, am schimonosit'o, am torturat'o, am tăt „reformat'o“ prin tot felul de „organizări“ comunale care de care măi fantastice, *am desființat'o* (Vezi „Cronica internă“ din I, 3).

Și, atunci, trebuie să ne mai mirăm de *forma*, pe care a luat'o protestarea țaranilor?

De această stare de lucruri numai pușini s'au alarmat.

Acuma, lucrurile s'au schimbat. „Intelectualii“, partidele, marii proprietari, Regele, toți au început să cugete și să *recunoască*. Reformele anunțate—acel minim minimum—sînt o dovadă.—Numai cîte un *representant* (!) al nostru în străinătate, mai îndrăznește ca, sfidînd și Rege și partide și țară, să declare corespondenșilor străini că *țaranul e fericit* și că groaznicele mișcări sînt datorite.... bandei negre din Rusia.

În numerele viitoare, cînd liniștea va fi restabilită, vom arăta mai pe larg care poate să fie soluția adevărată și serioasă a chestiei țărănești.

V. R.